

## Patyčių masto įvertinimas Alytaus miesto mokyklose

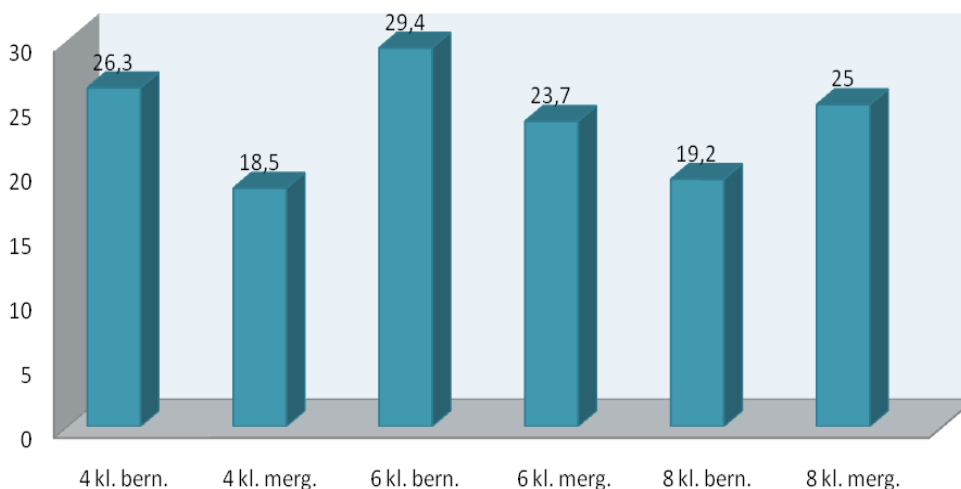
Alytaus miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras atliko patyčių masto įvertinimą Alytaus miesto mokyklose. Tyrimo tikslas – įvertinti moksleivių patyčių paplitimą Alytaus miesto mokyklose. Parengta 19 klausimų anoniminė anketa. Tyrimas atliktas 2009 m. lapkričio mėn. dešimtyje Alytaus miesto mokyklų. Apklausta 4, 6, 8 klasių moksleiviai. Išdalinta 225 anketos, į klausimus atsakė 218 moksleivių, iš jų 120 mergaičių ir 98 berniukai. (1 lentelė).

| Lytis     | 4 klasė | 6 klasė | 8 klasė | Viso: |
|-----------|---------|---------|---------|-------|
| Mergaitės | 38      | 38      | 44      | 120   |
| Berniukai | 38      | 34      | 26      | 98    |
| Viso:     | 76      | 72      | 70      | 218   |

1 lentelė. Apklaustųjų moksleivių struktūra pagal klases ir lytį.

Mokykloje kiekvienas vaikas turėtų jaustis reikšmingas ir saugus. Deja, mokyklos realybė neretai yra visai kitokia. Ne visi apklausti moksleiviai jaučiasi saugūs savo mokyklose. Labai saugiai arba saugiai savo mokykloje jaučiasi 68,4 proc. apklaustų berniukų ir kiek mažiau, 53,3 proc. mergaičių. Nesaugiai ar visiškai nesaugiai savo mokykloje jaučiasi 3,2 proc. apklaustų moksleivių.

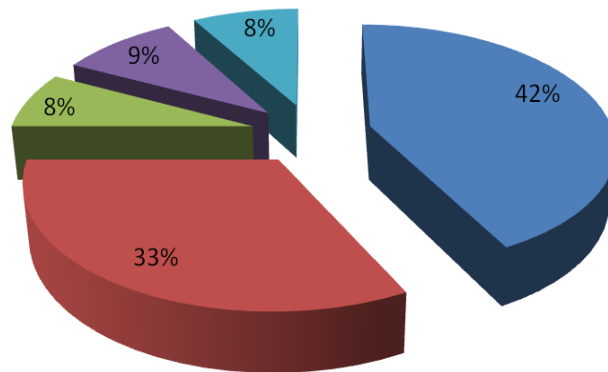
Šių tyrimų rezultatai atskleidžia, kad bendraamžių tyčiojimai bent kartą yra patyrę 60 proc. apklaustų moksleivių. Per pastaruosius 2-3 mėn. dažną (ne rečiau kaip kartą per savaitę) bendraamžių priekabiavimą patyrė 12 proc. moksleivių. Dažniausiai patyčias patyrė 6 klasių berniukai (1 pav.).



1 pav. Moksleivių, nurodžiusių, jog iš jų mokykloje dažnai (2–3 kartus per mėnesį arba dažniau) tyčiojosi kiti moksleiviai, procentas priklausomai nuo lyties, amžiaus.

Tyčiojimasis tai sąmoningas vieno vaiko ar grupės nuolat kartojamas gąsdinantis priekabiavimas ar fiziniai veiksmai prieš vaiką, kuris nepajėgus apsiginti. Šis reiškinys apima platų elgesio spektrą – nuo fizinių išpuolių iki pravardžių, žodinių užgauliojimų, nuo ignoravimo iki gąsdinančių žvilgsnių, nuo individualių išpuolių iki grupės veiksmų ar anoniminių žinučių. Tyrimas parodė, kad nėra nei vienos patyčių formos kurios nebūtų patyręs bent vienas moksleivis. Dažniausia patirtų patyčių forma tarp mergaičių buvo apkalbinėjimas, jį patyrė 57,5 proc. Dažniausiai apkalbinėjimą patyrė 8 kl. mergaitės. Kartą ar kelis kartus per savaitę apkalbinėjimą patyrė 17 proc. mergaičių (2 pav.).

■ Niekada ■ 1-2 kartus ■ 2-3 kartus per mėnesį ■ 1 kartą per savaitę ■ keletą kartų per savaitę



2 pav. Kaip dažnai mergaitės patyrė apkalbinimą.

Mūsų atlikto tyrimo duomenys, rodo, kad berniukai dažniau nei mergaitės patiria patyčias, ir patys labiau linkę tyčiotis iš kitų moksleivių. Tikėtina, kad mergaitės mažiau tyčiojasi iš kitų, tačiau jos gali būti mažiau linkusios save įvardinti agresyviomis, nes žino, kad tai yra nepriimtinas elgesys.

Dažniausia patirta patyčių forma tarp berniukų buvo parvardžiavimas ir erzinimas, juos patyrė 51 proc. apklaustų moksleivių. Dažniausiai buvo pravardžiuojami 4 kl. berniukai. Iš berniukų dažniau nei mergaičių tyčiojosi mušant, stumdant, įspiriant, gadinant daiktus, gąsdinant, apspjaunant, rašinėjant įžeidinėjančius ir nemalonus užrašus. Iš mergaičių dažniau nei iš berniukų tyčiojosi apkalbinėjant, pravardžiuojant ir erzinant, ignoruojant ir nebendruojant (2 lentelė.).

|                                | Berniukai |       | Mergaitės |       |
|--------------------------------|-----------|-------|-----------|-------|
|                                | Vnt.      | Proc. | Vnt.      | Proc. |
|                                | 98        | 100   | 120       | 100   |
| <b>MUŠDAVO</b>                 |           |       |           |       |
| Niekada                        | 81        | 82,7  | 110       | 91,7  |
| 1-2 kartus                     | 13        | 13,3  | 4         | 3,3   |
| 2-3 kartus per mėnesį          | 1         | 1,0   | 3         | 2,5   |
| 1 kartą per savaitę ir dažniau | 3         | 3,0   | 3         | 2,5   |
| <b>STUMDYDAVO</b>              |           |       |           |       |
| Niekada                        | 56        | 57,1  | 78        | 65,0  |
| 1-2 kartus                     | 28        | 28,6  | 29        | 24,2  |
| 2-3 kartus per mėnesį          | 6         | 6,1   | 5         | 4,2   |
| 1 kartą per savaitę ir dažniau | 8         | 8,3   | 8         | 6,6   |
| <b>ĮSPIRDAVO</b>               |           |       |           |       |
| Niekada                        | 75        | 76,5  | 103       | 85,8  |
| 1-2 kartus                     | 15        | 15,3  | 13        | 10,8  |
| 2-3 kartus per mėnesį          | 2         | 2,0   | 2         | 1,7   |
| 1 kartą per savaitę ir dažniau | 6         | 6,2   | 2         | 1,7   |
| <b>GADINDAVO TAVO DAIKTUS</b>  |           |       |           |       |

|   |    |      |     |      |
|---|----|------|-----|------|
| Niekada   | 78 | 79,6 | 109 | 90,9 |
| 1-2 kartus  | 16 | 16,3 | 9   | 7,5  |
| 2-3 kartus per mėnesį   | 0  | 0,0  | 0   | 0,0  |
| 1 kartą per savaitę ir dažniau                                    | 4  | 4,1  | 2   | 1,6  |
| <b>ATIMDAVO TAVO PINIGUS AR KITUS DAIKTUS</b>                     |    |      |     |      |
| Niekada   | 93 | 94,9 | 114 | 95,0 |
| 1-2 kartus  | 3  | 3,1  | 5   | 4,2  |
| 2-3 kartus per mėnesį   | 0  | 0,0  | 1   | 0,8  |
| 1 kartą per savaitę ir dažniau                                    | 2  | 2,0  | 0   | 0,0  |
| <b>IGNORUODAVO IR NEBENDRAUDAVO SU TAVIMI</b>                     |    |      |     |      |
| Niekada   | 71 | 72,5 | 78  | 65,0 |
| 1-2 kartus  | 15 | 15,2 | 28  | 23,3 |
| 2-3 kartus per mėnesį   | 8  | 8,2  | 5   | 4,2  |
| 1 kartą per savaitę ir dažniau                                    | 4  | 4,1  | 9   | 7,5  |
| <b>APKALBINĖDAVO TAVE</b>   |    |      |     |      |
| Niekada   | 49 | 50,0 | 51  | 42,5 |
| 1-2 kartus  | 31 | 31,6 | 39  | 32,5 |
| 2-3 kartus per mėnesį   | 7  | 7,1  | 9   | 7,5  |
| 1 kartą per savaitę ir dažniau                                    | 11 | 11,3 | 21  | 17,5 |
| <b>PRAVARDŽIUODAVO, ERZINDAVO TAVE</b>                            |    |      |     |      |
| Niekada   | 48 | 49,0 | 55  | 45,8 |
| 1-2 kartus  | 36 | 36,7 | 44  | 36,7 |
| 2-3 kartus per mėnesį   | 8  | 8,2  | 6   | 5,0  |
| 1 kartą per savaitę ir dažniau                                    | 6  | 6,1  | 15  | 12,5 |
| <b>GRASINDAVO TAU</b>   |    |      |     |      |
| Niekada   | 78 | 79,6 | 104 | 86,7 |
| 1-2 kartus  | 15 | 15,3 | 10  | 8,3  |
| 2-3 kartus per mėnesį   | 3  | 3,1  | 2   | 1,7  |
| 1 kartą per savaitę ir dažniau                                    | 2  | 2,0  | 4   | 3,3  |
| <b>APSPJAUDAVO TAVE</b>   |    |      |     |      |
| Niekada   | 83 | 84,7 | 114 | 95,0 |
| 1-2 kartus  | 9  | 9,2  | 4   | 3,4  |
| 2-3 kartus per mėnesį   | 2  | 2,0  | 1   | 0,8  |
| 1 kartą per savaitę ir dažniau                                    | 4  | 4,1  | 1   | 0,8  |
| <b>RAŠINĖDAVO ĮŽEIDINĖJANČIUS IR NEMALONIUS UŽRAŠUS APIE TAVE</b> |    |      |     |      |
| Niekada   | 87 | 88,8 | 112 | 93,4 |
| 1-2 kartus  | 7  | 7,2  | 6   | 5,0  |
| 2-3 kartus per mėnesį   | 2  | 2,0  | 1   | 0,8  |
| 1 kartą per savaitę ir dažniau                                    | 2  | 2,0  | 1   | 0,8  |

2 lentelė. Kokiu būdu ir kokiu dažnumu tyčiojamas.

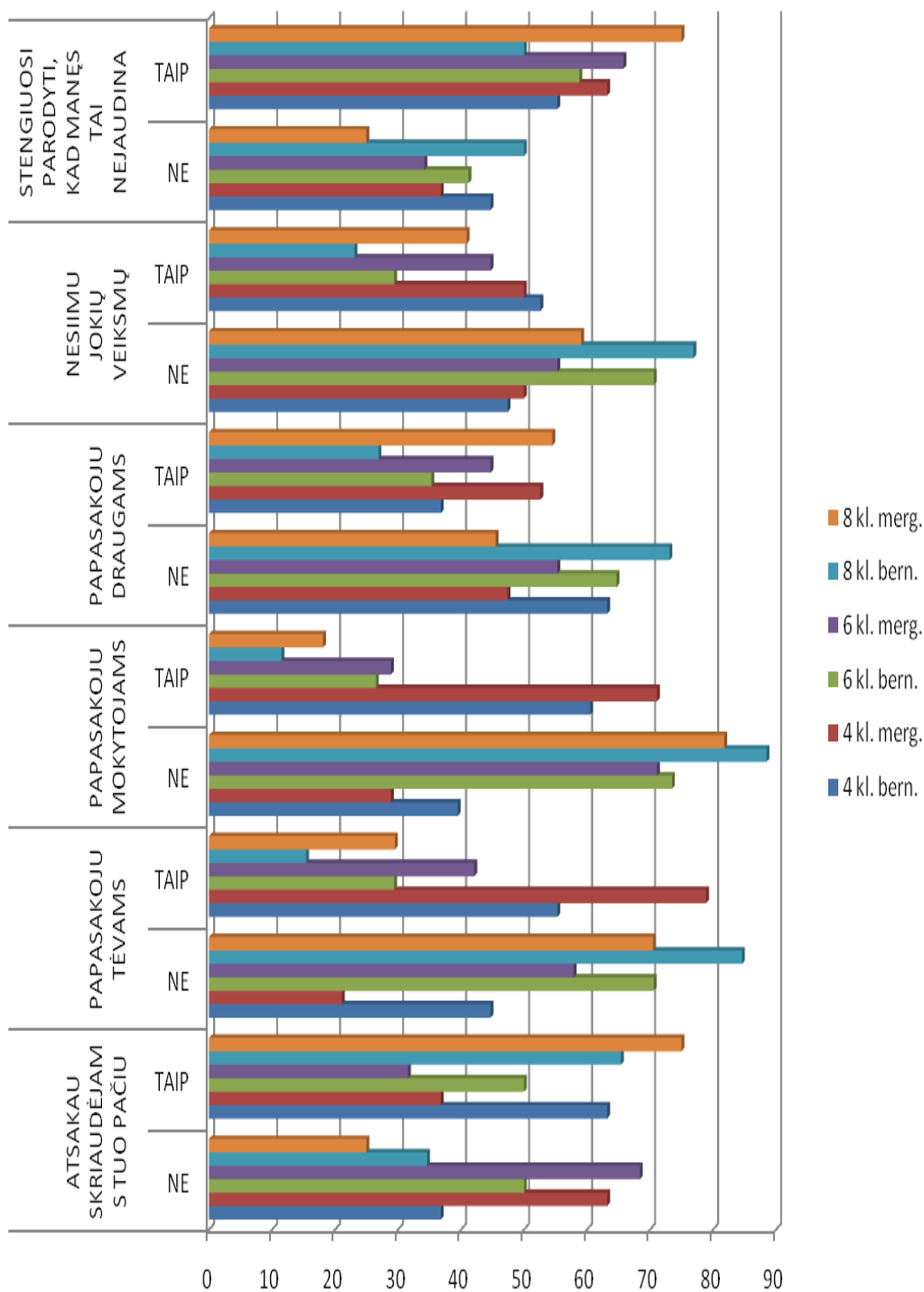
Dažniausiai patyčios vyksta mokyklos koridoriuose bei kieme, kur mokinių nestebi mokytojai. Dažniausiai koridoriuose, mokyklos kieme ir valgykloje patyčias patiria ketvirtokai. Tyrime dalyvavusios mergaitės kabinetuose patyčių sulaukdavo dažniau nei berniukai.

|                                |         | 4 klasė   |           | 6 klasė   |           | 8 klasė   |           |
|--------------------------------|---------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|-----------|
|                                |         | berniukai | mergaitės | berniukai | mergaitės | berniukai | mergaitės |
| Koridoriuose                   | Niekada | 47,4      | 71,1      | 50        | 42,1      | 65,4      | 40,9      |
|                                | Kartais | 47,4      | 26,3      | 47,1      | 52,6      | 23,1      | 52,3      |
|                                | Dažnai  | 5,2       | 2,6       | 2,9       | 5,3       | 11,5      | 6,8       |
| Kabinetuose                    | Niekada | 73,7      | 68,4      | 82,4      | 71        | 77        | 56,8      |
|                                | Kartais | 23,7      | 29        | 14,7      | 29        | 11,5      | 36,4      |
|                                | Dažnai  | 2,6       | 2,6       | 2,9       | 0         | 11,5      | 6,8       |
| Valgykloje                     | Niekada | 65,8      | 73,7      | 97,1      | 78,9      | 84,6      | 84,1      |
|                                | Kartais | 26,3      | 26,3      | 2,9       | 21,1      | 3,9       | 13,6      |
|                                | Dažnai  | 7,9       | 0         | 0         | 0         | 11,5      | 2,3       |
| Tualete                        | Niekada | 92,1      | 94,7      | 91,2      | 94,7      | 88,5      | 97,7      |
|                                | Kartais | 7,9       | 5,3       | 8,8       | 5,3       | 0         | 2,3       |
|                                | Dažnai  | 0         | 0         | 0         | 0         | 11,5      | 0         |
| Mokyklos kieme ar teritorijoje | Niekada | 55,3      | 60,5      | 64,7      | 81,6      | 73,1      | 72,7      |
|                                | Kartais | 34,2      | 31,6      | 32,4      | 18,4      | 15,4      | 25        |
|                                | Dažnai  | 10,5      | 7,9       | 2,9       | 0         | 11,5      | 2,3       |

3 lentelė. Patyčių vietos.

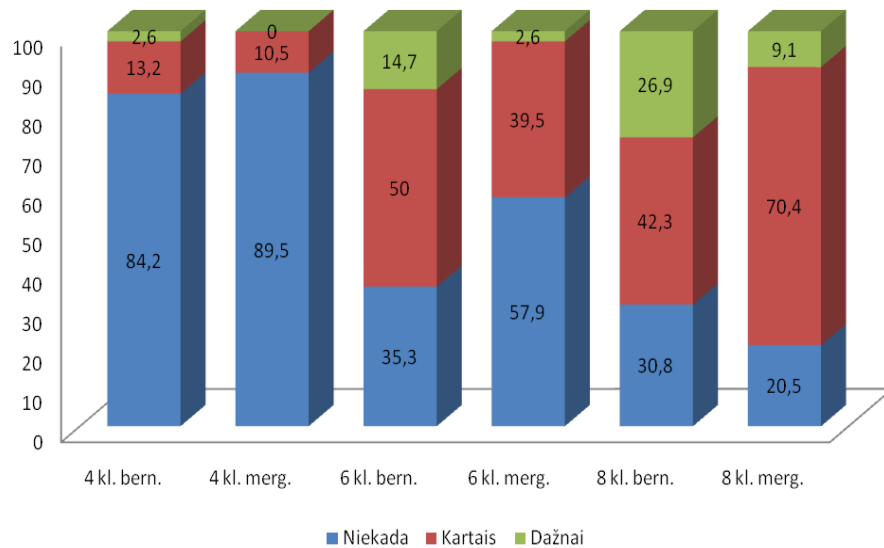
Berniukai paklausti, kaip reaguoja į tai, kad iš jų tyčiojasi dauguma atsakė, kad stengiasi skriaudėjams atlyginti tuo pačiu (59,2 proc.). Mergaitės dažniausiai stengiasi parodyti, kad jų tai nejaudina (68,3 proc.). Mergaitės apie patyčias dažniau nei berniukai pasipasakoja draugams (3 pav.).

Klausiami apie tai, ar patys tyčiojasi iš kitų moksleivių, daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių moksleivių prisipažino, kad bent retkarčiais tyčiojasi iš savo bendraamžių, o apie 9 proc. moksleivių prisipažino, kad taip elgiasi dažnai – kartą per savaitę ar dažniau. Mūsų atlikto tyrimo duomenys, rodo, kad berniukai dažniau nei mergaitės patiria patyčias ir patys labiau linkę tyčiotis iš kitų. Berniukai dažniausiai iš kitų tyčiojosi prasivardžiuodami ir erzindami, o mergaitės apkalbinėdamos kitus. Vaikai tyčiojasi iš kitų tais pačiais būdais, nuo kurių labiausiai patys nukenčia.



3 pav. Kaip vaikai reaguoja, jeigu iš jų tyčiojasi.

Moksleiviai, paklausti, ar mokytojai tyčiojasi iš kitų mokinių, apie pusė jų atsakė teigiamai, o apie dešimtadalis teigė, kad mokytojai iš mokinių tyčiojasi dažnai. Mažiausiai mokytojai tyčiojasi iš ketvirtokų, dažniau tyčiojama iš vyresnių klasių mokinių (4 pav.).

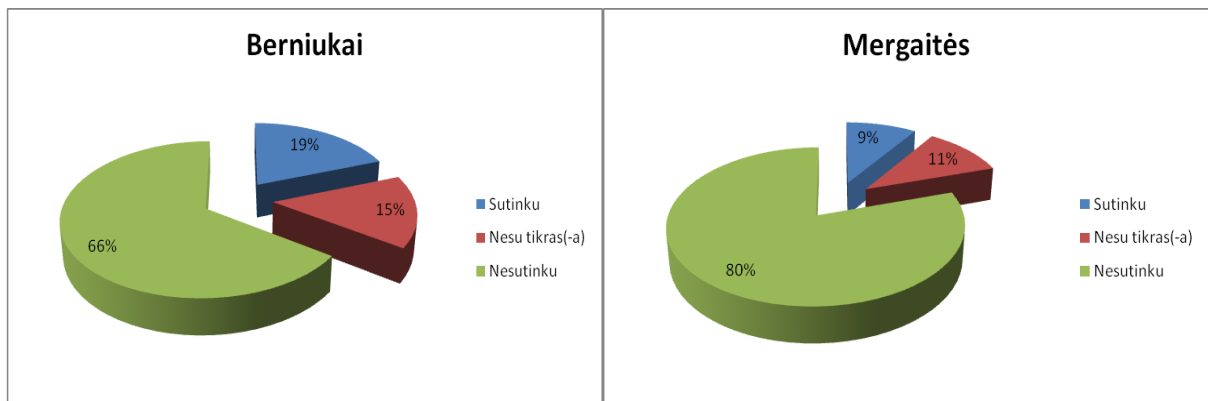


4 pav. Kaip dažnai mokytojai tyčiojasi iš mokinių (proc.).

Apklausoje mokinių klausėme, kaip elgiasi mokytojai, jei jie mato, kad yra tyčiojami iš mokinių. 60,2 proc. berniukų ir 53,3 proc. mergaičių teigia, kad mokytojai dažnai stabdo patyčias. 11 proc. mokytojų niekada nestabdo patyčių.

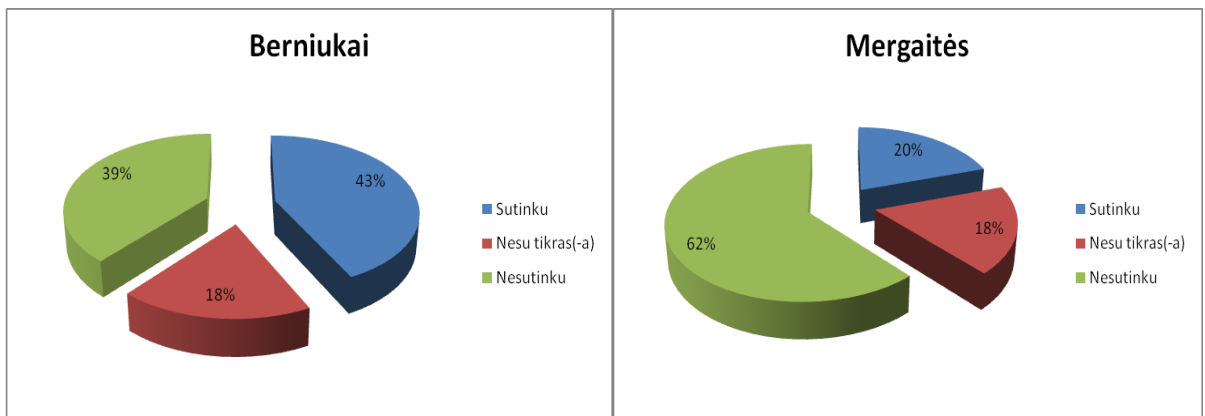
44 proc. apklaustų berniukų mokykloje pamatę patyčių situaciją aktyviai bando apginti tą, iš kurio tyčiojamas. 36,7 proc. mergaičių stebi ir nesikiša, bet tyliai palaiko patyčias patiriantį.

Moksleivių buvo klausama, ar patyčios yra normali vaikų bendravimo forma. 66 proc. berniukų ir 80 proc. mergaičių atsakė, kad jie nesutinka su šiuo teiginiu, tačiau 19 proc. berniukų ir 9 proc. mergaičių sutinka, kad tai yra normali vaikų bendravimo forma (5 pav.). Berniukai dažniau tyčiojasi iš kitų vaikų, gal todėl, ir daugiau jų sutinka, kas patyčios yra normali vaikų bendravimo forma.



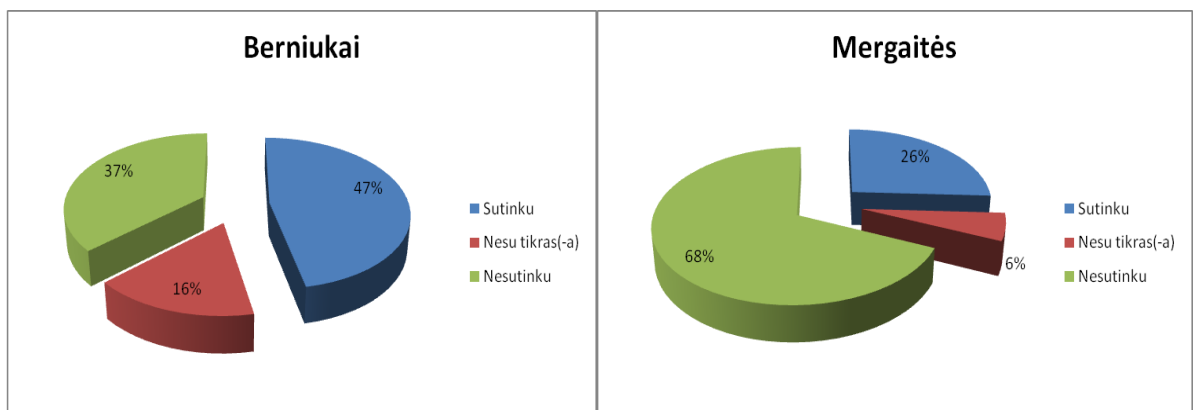
5 pav. Patyčios yra normali vaikų bendravimo forma.

Mokinių klausėme, kaip jie mano, ar skūstis suaugusiems, kai iš jų tyčiojasi kiti mokiniai yra blogai. 42,8 proc. berniukų ir 20 proc. mergaičių atsakė, kad skūstis suaugusiems yra blogai (6 pav.). Vaikai, norintys nuslėpti savo netinkamą elgesį su kitais vaikais (patyčias), nori tai nuslėpti ir nuo suaugusiųjų.



6 pav. Skūstis suaugusiems, kai iš tavęs tyčiojasi kiti mokiniai, yra blogai.

Panašios tendencijos išlieka ir atsakymuose į klausimą „Ar pranešti suaugusiems apie vaiką, kuris tyčiojasi iš kitų yra blogai?“. Į šį klausimą teigiamai atsakė 68,4 proc. mergaičių ir tik 36,8 proc. berniukų, daugiau berniukų yra linkusių tai nusišypsoti (7 pav.).



7 pav. Pranešti suaugusiems apie vaiką, kuris tyčiojasi iš kitų, yra blogai.

Patyčias patyrę vaikai nėra linkę dėl to nelankyti mokyklos ar pamokų, dažniau jie pasirenka vengti tų vietų, kuriose patyrė patyčias (28,4 proc.).

## **Išvados**

1. Mūsų atlikto tyrimo duomenys, rodo, kad berniukai, dažniau nei mergaitės, patiria patyčias ir patys labiau linkę tyčiotis iš kitų moksleivių.

2. Labai saugiai arba saugiai savo mokykloje jaučiasi 68,4 proc. apklaustų berniukų ir kiek mažiau, 53,3 proc., mergaičių. Nesaugiai ir visiškai nesaugiai savo mokykloje jaučiasi 3,2 proc. apklaustų moksleivių.

3. Dažniausia patirtų patyčių forma tarp mergaičių buvo apkalbinėjimas, jį patyrė 57,5 proc. Dažniausiai apkalbinėjimą patyrė 8 kl. mergaitės.

4. Dažniausia patirta patyčių forma tarp berniukų buvo parvardžiavimas ir erzinimas, juos patyrė 51 proc. apklaustų moksleivių.

5. Dažniausiai patyčios vyksta mokyklos koridoriuose bei kieme.

6. Berniukai paklausti, kaip reaguoja į tai, kad iš jų tyčiojasi, dauguma atsakė, kad stengiasi skriaudėjams atlyginti tuo pačiu (59,2 proc.). Mergaitės dažniausiai stengiasi parodyti, kad jų tai nejaudina (68,3 proc.).

7. Moksleiviai, paklausti, ar mokytojai tyčiojasi iš kitų mokinių, apie pusė jų atsakė teigiamai, o apie dešimtadalis teigė, kad mokytojai iš mokinių tyčiojasi dažnai.

8. 44 proc. apklaustų berniukų mokykloje pamatę patyčių situaciją aktyviai bando apginti tą, iš kurio tyčiojasi. 36,7 proc. mergaičių stebi ir nesikiša, bet tyliai palaiko patyčias patiriantį.

*Irma Geraltauskaitė  
Visuomenės sveikatos priežiūros specialistė,  
vykdanti visuomenės sveikatos stebėseną*